

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Факультет економіки та управління
Кафедра економіки, підприємництва та маркетингу

СИЛАБУС

освітнього компонента

Аналіз соціально-економічних ризиків галузевих структур

підготовки Доктора філософії

галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки

спеціальності 051 Економіка

освітньо-наукова програма Економіка галузевих ринків

Силабус освітнього компонента «АНАЛІЗ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ РИЗИКІВ ГАЛУЗЕВИХ СТРУКТУР» галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки, спеціальності 051 «Економіка», за освітньою програмою Економіка галузових ринків

Розробник: Павлова О.М., професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та маркетингу, доктор економічних наук,

Силабус погоджено:

Гарант ОНП

Олена ПАВЛОВА

Силабус освітнього компонента затверджено на засіданні кафедри економіки, підприємництва та маркетингу

Протокол № 1 від 29.08.2023 р.

Завідувач кафедри

Олена ПАВЛОВА

© Павлова О.М., 2023 р.

I. Опис освітнього компонента

Таблиця 1

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітньо-професійна програма, освітній ступінь	Характеристика освітнього компонента
Денна форма навчання	05 соціальні та поведінкові науки 051 Економіка Економіка галузевих ринків	Нормативний
Кількість годин/кредитів 150/5		Рік навчання 2023/ 2024
		Семестр 3
ІНДЗ: немає		Лекції 20 год.
		Практичні 14 год.
		Самостійна робота 45 год.
		Консультації 11 год.
		Форма контролю: екзамен

II. Інформація про викладача

Павлова Олена Миколаївна, д.е.н., професор, завідувач кафедри економіки, підприємництва та маркетингу.

моб. +380985038484, pavlova.olena@vnu.edu.ua

Дні занять розміщено на: <http://194.44.187.20/cgi-in/timetable.cgi?n=700>

III. Опис освітнього компонента

1. Анотація освітнього компонента. Курс «Аналіз соціально-економічних ризиків галузевих структур» призначений для отримання знань та навичок, що надають можливість участі у реалізації отриманих знань різної спрямованості у ході виконання своєї професійної та наукової діяльності за фахом. Забезпечення розуміння у здобувачів вищої освіти широкої палітри економічних ризиків, що виникають у процесі господарської діяльності, урахування їх при прийнятті управлінських рішень і розробку заходів щодо зменшення їх впливу на показники ефективності функціонування підприємств, галузі та його господарський механізм, вміння аналізувати та знаходити шляхи вирішення в ситуаціях, де мають місце ризики.

2. Мета і завдання освітнього компонента є – здатність аналізувати та обґрунтовувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів, ризиків, які виникають у галузевих структурах, із застосуванням сучасного методичного інструментарію. Окрім того здобувачі вищої освіти після проходження курсу отримають можливість поглиблено аналізувати проблеми і явища в одній або декількох професійних сферах, структурах, галузях з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків.

3. Результати навчання (Компетентності)

Інтегральна компетентність (ІК)

Здатність визначати та розв'язувати складні економічні задачі та проблеми, приймати відповідні аналітичні та управлінські рішення у сфері економіки або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначених умов та вимог.

Загальні компетентності

ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК02. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел

ЗК04. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК05. Здатність розв'язувати комплексні проблеми економіки на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

Фахові компетентності

СК01. Здатність виконувати оригінальні дослідження, досягати наукових результатів, які створюють нові знання в економіці та дотичних до неї міждисциплінарних напрямках і можуть бути опубліковані у провідних наукових виданнях з економіки та суміжних галузей.

СК03. Здатність використовувати сучасні методології, методи та інструменти емпіричних і теоретичних досліджень у сфері економіки, методи комп'ютерного моделювання, сучасні цифрові технології, бази даних та інші електронні ресурси, спеціалізоване програмне забезпечення у науковій та науково-педагогічній діяльності.

СК05. Здатність виявляти, поглиблено аналізувати та вирішувати проблеми дослідницького характеру у сфері економіки з врахуванням економічних ризиків та можливих соціально-економічних наслідків, оцінювати та забезпечувати якість виконуваних досліджень, у тому числі з питань європейської та євроатлантичної інтеграції.

СК06. Здатність обґрунтовувати та готувати економічні рішення на основі розуміння закономірностей розвитку соціально-економічних систем і процесів із застосуванням математичних методів та моделей

СК 08. Здатність розробляти та управляти галузевими науковими проектами за умов невизначеності та ризиків.

СК 09. Здатність опановувати теорію розвитку ринку та здійснювати економічну діагностику галузевих структур.

Програмні результати навчання

РН01. Мати передові концептуальні та методологічні знання з економіки, управління соціально-економічними системами і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення фундаментальних і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з відповідного напрямку.

РН02. Глибоко розуміти базові (фундаментальні) принципи та методи економічних наук, а також методологію наукових досліджень, створювати нові знання у сфері економіки з метою досягнення економічного та соціального розвитку в умовах глобалізації.

РН03. Розробляти та досліджувати фундаментальні та прикладні моделі соціально-економічних процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у економіці та дотичних міждисциплінарних напрямках.

РН04. Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні методи аналізу великих масивів даних та/або складної структури, спеціалізоване програмне забезпечення та інформаційні системи.

РН08. Планувати і виконувати емпіричні та/або теоретичні дослідження у сфері економіки та з дотичних міждисциплінарних напрямків, критично аналізувати результати власних досліджень і результати інших дослідників у контексті усього комплексу сучасних знань щодо досліджуваної проблеми

РН09. Формулювати і перевіряти гіпотези; використовувати для обґрунтування висновків належні докази, зокрема, результати теоретичного аналізу, емпіричних досліджень і математичного та/або комп'ютерного моделювання, наявні літературні дані.

4. Структура освітнього компонента

Назви змістових модулів і тем	Усього	Лек.	Практ.	Сам. роб.	Ко нс.	Форма контролю/ Бали
Змістовий модуль 1. Оцінка та аналіз ризиків. Методи їх запобігання						
Тема 1. Невизначеність як першочергова причина виникнення ризику	11	2	1	7	1	О, ДБ / 7 балів
Тема 2. Сутність економічного ризику у галузевих структурах	8	2	1	4	1	О, ДБ / 7 балів
Тема 3. Ризики в соціально-економічних структурах	8	2	1	4	1	О, РМГ, РЗ/К / 6 балів
Тема 4. Фактори ризику у галузевих структурах	10	2	1	5	2	О, РМГ, РЗ/К / 4 балів
Разом за модулем 1	37	8	4	20	5	max 24 балів
Змістовий модуль 2. Запобігання ризиків у галузевих структурах						
Тема 6. Контроль, запобігання ризиків	7	2	1	3	1	О, ДБ / 7 балів
Тема 7. Управління ризиками у галузевих структурах	8	2	1	4	1	О, ДБ / 7 балів
Тема 8. Об'єктивні і суб'єктивні фактори ризику	10	2	2	5	1	О, РМГ / 6 балів
Тема 9. Зовнішні та внутрішні чинники ризику	10	2	2	5	1	О, РМГ, РЗ/К / 7 балів
Тема 10. Методи запобігання ризиків у галузевих структурах	9	2	2	4	1	О / 4 балів
Тема 11. Система класифікації ризиків. Оцінка та аналіз соціально-економічних ризиків	9	2	2	4	1	О, ДБ / 5 балів
Разом за модулем 2	53	12	10	25	6	max 36 бали
Види підсумкових робіт:						Бал
Модульна контрольна робота 1						20
Модульна контрольна робота 1						20
Всього годин / Балів	90	20	14	45	11	max 100 балів

Форма контролю*: ДС – дискусія, ДБ – дебати, Т – тести, ТР – тренінг, РЗ/К – розв'язування задач/кейсів, ІНДЗ/ІРС – індивідуальне завдання/індивідуальна робота здобувача освіти, РМГ – робота в малих групах, МКР/КР – модульна контрольна робота/

контрольна робота, П – презентація роботи; Р – реферат, О-опитування, а також аналітична записка, аналітичне есе, аналіз твору тощо.

5. Завдання для самостійного опрацювання

У процесі виконання самостійної роботи здобувача вищої освіти, використовуючи знання теоретичного матеріалу та набуті прикладні навички за фахом, має продемонструвати здібності до науково-дослідної роботи і вміння творчо мислити та вирішувати актуальні науково-прикладні завдання. Метою самостійної роботи є набуття здобувачами вищої освіти практичних навичок щодо засвоєння знань з теорії розвитку інфраструктури товарного ринку, управління діяльністю підприємства в галузі просування, зберігання та продажу товарів і послуг, забезпечення потреб споживачів, вміння працювати з проектами, створювати та втілювати їх у життя. Самостійно аналізувати тенденції розвитку підприємництва та торгівлі, вирішувати актуальні питання щодо управління та організації процесів, які ефективно впливатимуть на отримання максимального доходу.

Для виконання роботи здобувач вищої освіти обирає та опрацьовує теоретичне питання.

Теми самостійної роботи

1. Поняття «ризик».
2. Новітні підходи до класифікації ризиків.
3. Історія виникнення теорії економічного ризику
4. Природа і джерела ризиків та ризикові ситуацій у життєдіяльності людини.
5. Функції та обов'язки ризик-менеджера в організації.
6. Підходи до класифікації ризиків.
7. Особливості класифікації ризикових ситуацій у комерційній діяльності.
8. Ризики у фінансовій сфері.
9. Ознаки ризиків довгострокової і короткострокової перспективи.
10. Ризики у здійсненні кадрової політики.
11. Торговий та фінансовий менеджмент і ризикові ситуації.
12. Організація виробництва та ризики.
13. Підходи до оцінки ризиків і їх наслідків.
14. «Людський фактор» та пов'язані з ним ризики.
15. Методики зведення до мінімуму наслідків від непрогнозованих ризиків.
16. Поняття і сутність форс-мажорної ситуації.
17. Характеристика форс-мажорів різного походження і політика їх попередження.
18. Корпоративна етика і побудова оптимальної організаційної структури.
19. Норми корпоративної культури та подолання ризиків.
20. Складання бізнес-плану і передбачення ризикових ситуацій.

IV. Політика оцінювання

Політика викладача щодо здобувача вищої освіти Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. Очікується, що всі здобувачі освіти відвідають усі лекції і семінарські заняття курсу. Здобувачі освіти

, мають інформувати викладача про неможливість відвідувати заняття. Допускається 1 пропуск з поважних причин, який не впливатиме на систему оцінювання. Про відсутність з поважних причин доводити до відома викладача заздалегідь. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, карантин, міжнародна мобільність) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу. У будь-якому випадку здобувачі освіти зобов'язані дотримуватися усіх строків визначених для виконання усіх видів письмових робіт, передбачених курсом.

Політика щодо академічної доброчесності Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування.

Політика щодо дедлайнів та перескладання Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (- 0,5 бали). Обов'язковою є присутність здобувача освіти на модульному та підсумковому контролях. Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин. Системно і регулярно переглядати лекційний матеріал, працювати з навчальною та науковою літературою. Здавати самостійні роботи та завдання у визначені терміни. Уся література, яку здобувачі освіти не зможуть знайти самостійно, буде надана викладачем у друкованому або електронному вигляді виключно в освітніх цілях без права її передачі третім особам. Здобувачі освіти заохочуються до використання також й іншої літератури та джерел, яких немає серед рекомендованих

V. Підсумковий контроль

На іспит виносяться основні питання, типові та комплексні задачі, ситуації, завдання, що потребують творчої відповіді та уміння синтезувати отриманні знання і застосовувати їх під час розв'язання практичних задач.

Питання та форма проведення іспит повинні бути визначені у силабусі.

Перелік питань на іспит

1. Поняття невизначеності, види невизначеності.
2. Конфлікт та причини конфліктних ситуацій.
3. Альтернатива як складова проблеми прийняття рішень.
4. Концептуальні засади ризикології. Соціальна складова.
5. Актуальні проблеми ризикології.
6. Поняття ризику та причини його виникнення в галузевих структурах
7. Основні складові елементи ризику в галузевих структурах.
8. Невизначеність та ризик у соціально-економічній сфері.
9. Основні джерела та риси економічного ризику.
10. Класифікація ризиків. Типи і види ризиків.
11. Об'єкт, суб'єкт та джерело ризику. Приклади.
12. Особливості економічного ризику в сучасних умовах.
13. Історія виникнення теорії економічного ризику.
14. Необхідність аналізу ризику. Види аналізу ризику соціально-економічних структур.
15. Якісний аналіз ризику галузевих структур.
16. Кількісний аналіз ризику галузевих структур.
17. Загальні методи кількісної оцінки ризику галузевих структур.
18. Ризик в абсолютному вираженні.
19. Ризик у відносному вираженні.
20. Моделювання асиметрії економічних ризиків в соціально-економічних сферах.
21. Поняття допустимого, критичного та катастрофічного ризиків.
22. Основні засади теорії корисності.
23. Сподівана корисність. Поняття схильності, несхильності та нейтральності до ризику.
24. Функції корисності осіб з різним ставленням до ризику.
25. Суть управління портфелем цінних паперів. Диверсифікація як спосіб зниження ризику.
26. Норма прибутку та ризик цінних паперів.
27. Кореляція цінних паперів та її застосування.
28. Постановка багатокритеріальної задачі аналізу ризиків галузевих структур.
29. Багатокритеріальна модель обґрунтування прийняття рішень соціально-економічних ризиків.

30. Ключові категорії та положення розробки варіантів запобігання ризиків у соціально-економічних структурах.
31. Предмет, об'єкт та необхідність вивчення економічного ризику.
32. Класифікація ризиків в економічній теорії.
33. Загальна схема послідовності оцінки ризику.
34. Вимір ризику, основні параметри соціально-економічних галузевих структур.
35. Страхові ризики. Страхування від втрат майбутніх періодів
36. Норми корпоративної культури та подолання ризиків.
37. Розробка стратегії організації й прогнозування ризиків.
38. Комплексна оцінка ризиків в галузевій структурі.
39. Програма управління ризиками.
40. Причини виникнення ризиків, методи їх мінімізації.

Шкала оцінювання знань здобувачів освіти

Оцінка в балах	Лінгвістична оцінка	Оцінка за шкалою ECTS	
		оцінка	пояснення
90–100	Відмінно	A	відмінне виконання
82–89	Дуже добре	B	вище середнього рівня
75–81	Добре	C	загалом хороша робота
67–74	Задовільно	D	непогано
60–66	Достатньо	E	виконання відповідає мінімальним критеріям
1–59	Незадовільно	Fx	Необхідне перескладання

VII. Рекомендована література та інтернет-ресурси

Основна

1. Стешенко О.Д. Ризикологія: Навч. посібник. Харків: УкрДУЗТ, 2019. 180 с.
2. Балджи М.Д. Економічний ризик та методи його вимірювання. Навчальний посібник. Харків: Промарт, 2015. 300 с.
3. Калініченко З.Д. Ризик-менеджмент: навчальний посібник для здобувачів спец. 051 «Економіка» та 073 «Менеджмент». Дніпро: ДДУВС, 2021. 224 с.
4. Кігель В.Р. Ризикологія: теоретичні основи та прикладні задачі, моделі і методи: Навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей. К.: Міленіум, 2017. 230 с.
5. Мороз В.М., Мороз С.А. Ризик-менеджмент: навч. посібник. Харків: НТУ «ХПІ», 2018. 140 с.
6. Robert Jarrow. The Economic Foundations of Risk Management. Theory, Practice, and Applications, 2017. 208 p. URL: <https://doi.org/10.1142/10221>.

7. Балджи М.Д. Економічний ризик та методи його вимірювання: навч. посіб. Харків, 2015. 300 с.
2. Донець Л.І. та ін. Обґрунтування господарських рішень та оцінювання ризиків : Навчальний посібник. - К.: ЦУЛ, 2017. - 472с.
8. Економіка будівельного підприємства: підручник / [Окландер Т.О., Ветрогон О.В., Добролюбська Г.І., Тюлькіна К.О. та інші.]; під ред. Т.О. Окландер – К.: Центр учбової літератури, 2018. – 363 с.
9. Економічний ризик: методи оцінки та управління: навч. посіб. / Т. А. Васильєва та ін. ; під заг. ред. Т. А. Васильєвої, Я. М. Кривич. Суми, 2015. 208 с.
10. Павлов К. В., Лялюк А. В., Павлова О.М., Данилюк Т.І. Економіка та організація біржової діяльності: навчальний посібник. Луцьк : ФОП Мажула Ю.М., 2023. 274 с.
11. Павлова О.М., Токарчук М.А., Троць Л.Я. Управління ризиками в малому підприємстві. Економіка сьогодення: актуальні питання та інноваційні аспекти: матеріали IVміжнародної науково-практичної конференції (м.Запоріжжя, 28 листопада 2020року).Східноукраїнський інститут економіки та управління. Запоріжжя: ГО «СІЕУ», 2020.С.11-14.
12. Павлова О.М., Новосад О.В., Демидович В.В. Ризики на нафтогазових підприємствах України . Економіка сьогодення: актуальні питання та інноваційні аспекти: матеріали IVміжнародної науково-практичної конференції (м.Запоріжжя, 28 листопада2020року).Східноукраїнський інститут економіки та управління. Запоріжжя: ГО «СІЕУ. 2020.С.32-35

Додаткова література:

1. Кривда О.В., Шевчук Н.А. Обґрунтування господарських рішень і оцінювання ризиків: Практичні заняття: навч. посіб. для студ. спеціальності 051 «Економіка» спеціалізації «Економіка підприємства» КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад. Електронні текстові дані (1 файл: 107 Кбайт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2018. 48 с.
2. Кривда О.В. Економічні ризики та методи їх вимірювання: рекомендації до вивчення дисципліни [Електронний ресурс]: навч. посіб. для здобувачів ступеня бакалавра за освітньою програмою «Економіка бізнес-підприємства» спеціальності 051 «Економіка». – Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. – 85 с.